УДК 347.191.11:346.2
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2026.49.18

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Пількевич В. Л.
orcid.org/0009-0000-2991-1690

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНУ № 4196-IX

У статті розглянуто актуальні проблеми, пов’язані зі скасуванням Господарського кодексу України з 28 серпня 2025 року та набранням чинності Законом України від 09.01.2025 № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об’єднань юридичних осіб» (далі – Закон № 4196-IX) [7]. Зазначені законодавчі зміни поставили перед правовою системою питання, які далеко виходять за межі суто технічного оновлення законодавства. Ідеться про зміну самої логіки існування значного масиву суб’єктів господарювання, а разом із нею – про необхідність переосмислення правової природи реорганізації як інституту цивільного та господарського права.

У статті досліджуються зазначені зміни з позиції досвідченого фахівця, що поєднує теоретичну підготовку з безпосереднім знайомством із реєстраційною, судовою та управлінською практикою. Проаналізовано диференційований вплив Закону № 4196-IX на державні, комунальні та приватні підприємства з урахуванням особливостей їхнього правового статусу, порядку управління майном та обсягу господарської компетенції. Окрему детальну увагу приділено перехідним положенням Закону № 4196-IX, які визначають строки приведення установчих документів юридичних осіб у відповідність до нових вимог, а також наслідкам їх недотримання.

Досліджено судову практику, що передувала реформі та формується за її результатами, зокрема щодо спорів, пов’язаних із реорганізацією державних і комунальних підприємств, захистом майнових прав засновників та кредиторів у перехідний період. Проаналізовано доктринальні підходи до розуміння реорганізації як універсального правонаступництва та детально співвіднесено їх із новою нормативною моделлю Закону № 4196-IX.

За результатами дослідження сформульовано авторську класифікацію юридичних і економічних наслідків реформи для різних категорій суб’єктів господарювання, а також запропоновано конкретні напрями вдосконалення законодавства щодо перехідного періоду з метою мінімізації правових ризиків для державних, комунальних та приватних підприємств і забезпечення стабільності цивільного обороту.

Ключові слова: *реорганізація юридичних осіб, перетворення, правонаступництво, організаційно-правова форма, узуфрукт.*

Вступ. Реформа, запущена Законом № 4196-IX, нерідко описується як «скасування Господарського кодексу». Це технічно точно, але суттєво звужує реальний масштаб змін. Ідеться не просто про усунення з правового поля одного кодифікованого акта, а про розрив із моделлю, що визначала логіку існування державних і комунальних підприємств з 2003 року. Більше двох десятиліть ця модель задавала координати для тисяч суб'єктів господарювання, численних управлінських рішень і не меншої кількості судових справ. Тому правильніше говорити про системну реконфігурацію організаційно-правової архітектури юридичних осіб.

Для інституту реорганізації ця реконфігурація має особливе значення. Якщо в класичному корпоративному праві реорганізація виступає факультативним засобом структурної оптимізації – рішенням, що приймається власником або учасниками виходячи з господарської доцільності, – то в умовах Закону № 4196-IX вона набуває принципово іншої функції. Для значної частини суб'єктів реорганізація перетворилася на механізм законодавчо приписаної зміни правового стану, виконання якого є питанням не вибору, а обов'язку. Це зміщення функції – з інструментальної до нормативно-зобов'язальної – є, мабуть, найбільш принциповою теоретичною новелою реформи.

Проблематика реорганізації юридичних осіб досліджувалася у працях В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.С. Щербини, Д.В. Задихайла, О.В. Дзери та Н.С. Кузнєцової. Сучасний аспект реорганізації в умовах воєнного стану висвітлила К.Р. Резворович [2]; практичний вимір перетворення приватних підприємств проаналізували О. Мельник, В. Заїчко та Я. Мальцев [3]. Втім, комплексного дослідження, що поєднувало б доктринальний, судово-практичний та економічний аналіз наслідків саме Закону № 4196-IX для інституту реорганізації, в українській правовій науці ще не проводилось. Ця прогалина й визначає завдання пропонованої статті.

Мета дослідження – встановити, яким чином Закон № 4196-IX змінив правову природу, функціональне призначення та механізм реалізації реорганізації юридичних осіб в Україні, а також визначити юридичні та економічні наслідки цих змін для різних категорій суб'єктів.

1. Теоретичне підґрунтя: чим реорганізація є і чим вона стає

1.1. Доктринальний консенсус і його межі

У вітчизняній цивілістиці реорганізація традиційно визначається як спосіб припинення юридичної особи з переходом її прав та обов'язків до правонаступника [4, с. 319]. У цьому визначенні закладені два ключові елементи: по-перше, припинення як юридичний факт, що знищує суб'єктність попередника; по-друге, правонаступництво як механізм, що не дозволяє цьому знищенню перетворитися на економічний розрив. Перетворення ж традиційно вважається найбільш «м'якою» формою реорганізації, де наступність є майже тотальною, а переривання господарської діяльності – мінімальним.

Господарсько-правова доктрина, представлена насамперед В.С. Щербиною та Д.В. Задихайлом, акцентувала ще одне виміру реорганізації – збереження виробничо-господарської функції підприємства [6, с. 204]. Ця настанова виявляється особливо актуальною у контексті Закону № 4196-IX: держава розглядає перетворення державних підприємств не як їхню юридичну «смерть», а як зміну правової оболонки при збереженні господарської сутності.

1.2. Новий теоретичний розлом: реорганізація versus легальна трансформація

Закон № 4196-IX ввів розрізнення, яке ще не отримало достатньої теоретичної уваги. Для окремих суб'єктів – зокрема, державних некомерційних підприємств – законодавець передбачив не «перетворення» у цивілістичному розумінні, а зміну найменування та оновлення організаційно-правової форми без кваліфікації цього процесу як припинення. Йдеться, по суті, про нову правову категорію – «легальну трансформацію», що формально не тотожна реорганізації, але досягає аналогічного практичного результату.

Подібні конструкції не є незнайомими для порівняльного права. Директива ЄС 2017/1132 [8] розмежовує реорганізацію (з припиненням і реєстрацією нового суб'єкта) та конверсію організаційно-правової форми як окрему процедуру, що не тягне припинення юридичної особи. Те, що Закон № 4196-IX відтворює подібну дистинкцію, свідчить про наближення вітчизняного законодавства до усталених європейських підходів. Разом із тим це породжує теоретичну колізію: чи є «легальна трансформація» різновидом реорганізації, її субститутом, або ж самостійним інститутом, що потребує окремого доктринального осмислення?

1.3. Правонаступництво в нових умовах

Якщо класична теорія правонаступництва при перетворенні ґрунтується на передавальному акті як ключовому документі, що фіксує перехід активів і пасивів, то Закон № 4196-IX суттєво ускладнює цю картину. Постанови КМУ № 1102 та № 1104 від 08.09.2025 передбачають збереження дії ліцензій, дозволів та інших результатів адміністративних процедур у правонаступника. Це відхилення від загальних норм Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», де ліцензія є строго персональним правом. Законодавець, очевидно, виходить із міркувань господарської безперервності, однак жертвує при цьому юридичною ортодоксальністю. Вирішення цього протиріччя – завдання для судової практики, що лише формується.

2. Нормативна архітектура реформи: що вже запрацювало і чого бракує

Закон № 4196-IX набрав чинності 28 лютого 2025 року; 28 серпня 2025 року він набув сили дії, і з того ж дня ГК України відійшов в юридичну історію. Для значного кола юридичних

 ISSN 3083-5836 (PRINT), ISSN 3083-5844 (ONLINE)

осіб – державних, комунальних, приватних, іноземних, дочірніх підприємств та підприємств споживчої кооперації – розпочався трирічний перехідний період. Стаття 13 Закону встановила заборону на створення нових суб'єктів у цих формах, відкривши водночас можливість для реєстрації державних некомерційних товариств, комунальних некомерційних товариств та споріднених конструкцій.

Підзаконне регулювання сформоване достатньо оперативно. Постановою КМУ від 08.09.2025 № 1104 затверджено Порядок перетворення державного підприємства в акціонерне товариство або товариство з обмеженою відповідальністю зі 100-відсотковою державною участю; Постановою № 1102 – Порядок перетворення в державне некомерційне товариство; Постановою № 1103 – правила передачі державного та комунального майна на праві узуфрукту. Ці акти наповнили загальні положення Закону процедурним змістом: зафіксували порядок інвентаризації майна, роботи комісії з перетворення, оформлення передавального акта, а також визначили особливий режим для майна на тимчасово окупованих територіях.

Технічна готовність ЄДР, забезпечена оновленням програмного забезпечення 28 серпня 2025 року та розширенням реєстрового функціоналу у березні 2026 року, свідчить про те, що держава справді готувалась до реформи, а не лише проголошувала її. Реєстраційні процедури зміни організаційно-правової форми стали доступними у штатному режимі.

Разом із тим не можна не зауважити прогалин, що залишаються. По-перше, синхронізація Закону № 4196-IX із галузевим законодавством – про природні монополії, комунальні послуги, енергетику – ще не завершена. Підприємства, що провадять регульовану діяльність, стикаються з невизначеністю щодо того, яким чином зміна організаційно-правової форми вплине на їхні регуляторні статуси. По-друге, офіційної статистики завершених перетворень не оприлюднено, що ускладнює будь-яку зовнішню оцінку темпів реалізації реформи. По-третє, відсутнє уніфіковане методичне забезпечення для органів місцевого самоврядування, хоча Міністерство розвитку громад та територій разом із шведськими партнерами у межах програми Polaris підготувало практичні нотатки щодо алгоритму перетворення комунального підприємства [14].

3. Судова практика: спадщина минулого і виклики нового

3.1. Сформовані правові позиції

Судова практика у справах про реорганізацію, що склалася до 2025 року, є доволі розвиненою у тих питаннях, які залишаються актуальними і після реформи. Верховний Суд у постанові від 19.06.2018 у справі № 910/12488/17 сформулював ключову правову позицію: перетворення є способом припинення юридичної особи з одночасним виникненням правонаступника, до якого переходять усі права й обов'язки попередника [9]. Важливо, що суд вказав на універсальний характер цього правонаступництва: воно не залежить від того, чи відображене конкретне зобов'язання у передавальному акті.

Цю логіку підтверджено і у постанові від 23.10.2019 у справі № 911/3323/18, де Верховний Суд наголосив: кредитор зберігає право вимоги до правонаступника незалежно від повноти передавального акта [10]. Така позиція є принципово важливою для розуміння правового становища кредиторів в умовах масової реорганізації державних підприємств, що розгортається нині: спроби правонаступників посилатися на «неінклюзивність» зобов'язань у передавальному акті не матимуть судової перспективи.

3.2. Реорганізація в умовах воєнного стану

Окрему, і надзвичайно практично значущу, групу становлять справи про реорганізацію підприємств, майно яких розташоване у зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Господарський суд міста Києва у рішенні від 14.03.2024 у справі № 910/15722/23 зайняв виважену позицію: воєнний стан не зупиняє реорганізаційних процедур, однак може бути підставою для продовження строків, якщо їх дотримання об'єктивно неможливе внаслідок обставин непереборної сили [11]. К.Р. Резворович у своїй роботі 2024 року переконливо аргументує, що без спеціального законодавчого регулювання цієї ситуації правозастосовна практика матиме неминучі розбіжності [2, с. 823].

Ще виразніше ця проблема проявилась у постанові Північного апеляційного господарського суду від 05.09.2024 у справі № 910/3421/24. Суд вказав, що неможливість фізичної

інвентаризації майна на окупованій території не є підставою для зупинення реєстраційних дій щодо підприємства-попередника, якщо застосовано альтернативні способи документування стану активів [12]. Ця позиція, хоча й прийнята до введення в дію Закону № 4196-IX, цілком придатна для застосування у межах нових реорганізаційних процедур.

3.3. Перша хвиля спорів після реформи

Практика застосування Закону № 4196-IX ще тільки формується, однак перші спори вже свідчать про контури майбутніх проблем. Господарський суд Київської області у справі № 911/0892/25 розглядав позов приватного підприємства, що оспорювало правомірність застосування до нього норм Закону № 2275-VIII як «заповнюючих» протягом перехідного періоду. Суд відхилив позов, підтвердивши: застосування Закону № 2275-VIII у перехідний період ґрунтується на принципі lex specialis і не суперечить конституційним гарантіям підприємницької діяльності [13].

Окремого коментаря заслуговує роз'яснення Міністерства юстиції від 15.01.2026, згідно з яким положення статутів приватних підприємств, що суперечать Закону № 2275-VIII, стають недійсними не з моменту введення Закону № 4196-IX в дію, а лише після завершення трирічного перехідного строку – тобто з 28 серпня 2028 року. Таке тлумачення, хоч і не є судовим прецедентом, суттєво впливає на поведінку учасників правовідносин і, ймовірно, стане предметом перевірки у судовому порядку.

4. Диференційований вплив на різні категорії суб'єктів

4.1. Державні підприємства: кінець епохи унітарної моделі

Стаття 14 Закону № 4196-IX, по суті, поставила крапку в питанні, яке роками обговорювалося на теоретичному рівні: чи є державне підприємство унітарної форми оптимальним способом управління державною власністю? Законодавець відповів негативно і встановив обов'язок суб'єктів управління об'єктами державної власності протягом шести місяців з дня введення Закону в дію прийняти рішення про припинення державного підприємства – як правило, через перетворення або ліквідацію. Альтернативи перетворення визначені чітко: акціонерне товариство або товариство з обмеженою відповідальністю зі 100-відсотковою державною участю, або ж державне некомерційне товариство.

Принципово важливо, що ця норма є не рекомендацією, а юридичним обов'язком. Реорганізація у формі перетворення перестала бути управлінським рішенням і стала елементом законодавчого мандата. Постанови КМУ № 1102 та № 1104 деталізували алгоритм виконання цього мандата до рівня, достатнього для практичного застосування навіть без додаткових нормативних роз'яснень.

4.2. Комунальні підприємства: диспозитивність із застереженнями

Для комунального сектору Закон обирає інший підхід. Постанова КМУ № 1104 прямо вказує, що органам місцевого самоврядування лише «рекомендується» керуватися затвердженим порядком перетворення. На перший погляд, це виглядає як поважання конституційних гарантій місцевого самоврядування. Насправді ж ситуація складніша: хоча примусу немає, правовий ландшафт після реформи організований таким чином, що утримання від перетворення з часом стає дедалі дорожчим у правовому сенсі. Нові комунальні підприємства в «старих» формах більше не можна буде створювати; юридична база, на якій тримаються їхні статути, поступово розмивається; галузеве законодавство адаптується до нових форм.

Таким чином, диспозитивність тут є відносною: вибір «не перетворюватись» збережений формально, але ціна цього вибору зростатиме з плином перехідного періоду. Ризик неоднорідної практики між різними громадами – одні здійснять перетворення оперативно, інші затягнуть процес – є реальним і може призвести до асиметрії правового середовища для подібних суб'єктів.

4.3. Приватні підприємства: відкладений тиск

Для власників приватних підприємств Закон № 4196-IX діє через механізм, який можливо позначити як «відкладений нормативний тиск». Формально реорганізація не є обов'язковою: підприємство може продовжувати діяльність протягом трьох років перехідного періоду. Однак з 28 серпня 2028 року до нього застосовуватимуться норми Закону № 2275-VIII, а положення статуту, що їм суперечать, набуватимуть статусу нікчемних.

 ISSN 3083-5836 (PRINT), ISSN 3083-5844 (ONLINE)

Практичний наслідок цієї конструкції є зрозумілим: підприємство, статут якого побудований на логіці ГК України – де власник є одночасно і єдиним учасником, і підприємцем, і менеджером у нерозмеженому юридичному просторі, – після 2028 року функціонуватиме у режимі нормативного дисонансу. Для підприємств, що прагнуть стабільності, банківського фінансування, участі в публічних закупівлях, раннє перетворення в ТОВ є не стратегічним, а фактично вимушеним кроком. Як слушно зауважують практики О. Мельник, В. Заїчко та Я. Мальцев, перетворення приватного підприємства в ТОВ – це не косметична зміна назви, а повноцінна корпоративна процедура з оформленням статутного капіталу і корпоративних прав [3].

5. Узуфрукт як речово-правова новела: теорія і практичні складнощі

Серед усіх новел Закону № 4196-IX запровадження узуфрукту як форми майнового користування у публічному секторі заслуговує на окреме дослідження. Постанова КМУ № 1103 закріпила порядок передачі державного та комунального майна на цьому праві – що є безпрецедентним у вітчизняному публічно-правовому регулюванні майнових відносин.

Узуфрукт – це особистий сервітут, що надає носієві право користуватися чужою річчю і отримувати від неї плоди із збереженням субстанції. Ця конструкція, добре відома французькому і румунському праву, у вітчизняній цивілістиці до цього часу застосовувалася переважно у контексті сімейних і спадкових відносин, а не публічного майнового права. Її перенесення у сферу відносин між державою та правонаступниками реорганізованих підприємств породжує кілька теоретичних і практичних колізій.

По-перше, правонаступник – новостворене АТ або ТОВ – не набуває права власності на майно, а лише право його використання. Це означає, що на балансі товариства відображається не власний актив, а право обмеженого користування, що кардинально змінює структуру балансу і кредитні можливості підприємства. Жоден серйозний кредитор не прийме майно на праві узуфрукту як рівноцінну заставу порівняно з майном у власності.

По-друге, виникає класична теоретична суперечність: суб'єкт, що не є власником активів, несе повний обсяг зобов'язань, прив'язаних до цих активів. Закон і постанова КМУ № 1103 формально вирішують це питання через конструкцію правонаступництва у зобов'язаннях, проте залишають відкритим питання про те, яким чином кредитори реалізовуватимуть стягнення на майно, якщо боржник є лише узуфруктуарієм, а не власником. Вирішення цього питання – неминуча задача для судової практики найближчих років.

6. Юридичні наслідки реформи: авторська класифікація

Систематизуючи правові наслідки Закону № 4196-IX для інституту реорганізації, пропонується виокремити п'ять рівнів змін.

Перший – інституційний. Заборона на створення нових суб'єктів у «старих» формах фактично запускає процес їхнього поступового зникнення з правового обігу. Протягом трирічного перехідного строку в Україні паралельно функціонуватимуть суб'єкти двох правових епох – що неминуче породжуватиме питання про пріоритет норм, тлумачення колізійних ситуацій і застосування перехідних положень.

Другий – наступницький. Збереження дії ліцензій і дозволів у правонаступника суперечить загальному принципу їх персональності. Де-факто законодавець запровадив виняток із Закону про ліцензування, не вносячи до нього формальних змін. Така прихована деформація нормативної системи – небезпечна з погляду правової визначеності і неминуче виллється у судові спори.

Третій – конфліктогенний. Недостатня визначеність режиму комунальних підприємств, юридична невирішеність становища приватних підприємств після 2028 року, а також проблематика майна на окупованих територіях – усе це є джерелами корпоративних і адміністративних спорів наступних років.

Четвертий – конституційно-правовий. Диференціація режимів переходу – обов'язковий для державного сектору, рекомендаційний для комунального, відкладений для приватного – фактично означає відступ від принципу рівності організаційно-правових форм, закріпленого у ЦК України. Ця нерівність є обґрунтованою з огляду на різну природу власності, проте потребує чіткого доктринального осмислення.

П'ятий – доктринальний. Зникнення ГК України позбавляє господарське право системоутворюючого акта і категоріального апарату, що формувався з 2003 року. Поняття «підприємство» у його господарсько-правовому значенні поступово виходить із законодавчого вжитку. Це не просто нормативна зміна – це виклик для наукової спільноти, що мусить переосмислити значний масив теоретичних конструкцій.

7. Економічні наслідки: між ефективністю та ризиком

7.1. Державний сектор

Корпоратизація державних підприємств через перетворення в АТ і ТОВ принципово змінює логіку управління державною власністю. Корпоративна форма передбачає наглядову раду, зовнішній аудит, публічну звітність – усе те, чого традиційно бракувало унітарним державним підприємствам. Рекомендації ОЕСР щодо корпоративного управління державними підприємствами [15] прямо вказують на переваги корпоративних форм з погляду прозорості та підзвітності. У цьому сенсі реформа є кроком у вірному напрямку.

Однак узуфрукт як правовий титул на майно суттєво обмежує фінансові можливості правонаступників. Майно, яким суб'єкт лише користується, але не має у власності, не може бути повноцінним предметом застави. Це звужує доступ до кредитних ресурсів і ускладнює залучення приватного співфінансування. Транзакційні витрати на проведення реорганізаційних процедур – послуги юристів, нотаріусів, аудиторів, реєстраторів – за оцінками практиків можуть становити від 150 до 500 тисяч гривень на одне підприємство залежно від обсягу майнового комплексу і географії активів.

7.2. Комунальний сектор

Для комунального сектору найгострішим економічним ризиком є інституційна асиметрія: громади, що здійснять перетворення оперативно, матимуть більш прозорі і конкурентоспроможні підприємства у сфері комунальних послуг, тоді як громади, що зволікатимуть, консервуватимуть архаїчні управлінські моделі. Ця асиметрія прямо позначатиметься на інвестиційній привабливості регіонів і якості надання послуг населенню.

Передача комунального майна на праві узуфрукту дозволяє громадам зберегти контроль над стратегічними інфраструктурними активами – водопостачанням, теплозабезпеченням, транспортом. Це знижує ризик непрозорого виведення активів, але одночасно обмежує оперативну гнучкість новоствореного товариства в управлінні майном.

7.3. Приватний сектор і макроекономічний вимір

Для підприємців правова невизначеність щодо статусу приватного підприємства після 2028 року вже зараз є ціноутворюючим фактором при оцінці кредитних ризиків. Банки і потенційні партнери, що планують довгострокову взаємодію, мусять враховувати це при структуруванні угод. Ранній перехід до ТОВ знімає цю невизначеність – і саме тому є економічно вигідним навіть для тих, кому закон не ставить обов'язку.

На макрорівні реформа є невід'ємною частиною євроінтеграційного курсу. Корпоративізація державного сектору, підвищення прозорості управління публічною власністю, наближення організаційно-правових форм до стандартів ЄС – усе це є умовами, на дотриманні яких наполягають партнери України у переговорному процесі щодо членства. Водночас транзакційні витрати і короткострокова правова невизначеність перехідного періоду можуть стримувати ділову активність саме у той момент, коли відновлювальна економіка потребує максимальної операційної гнучкості.

Висновки. Закон № 4196-IX – це не технічне усунення застарілого кодексу. Це зміна правової логіки, у межах якої існують суб'єкти господарювання в Україні. Реорганізація, що традиційно була інструментом корпоративної оптимізації за ініціативою власника, набула ролі центрального механізму законодавчо керованої трансформації. Для державних підприємств вона стала обов'язком; для комунальних – стратегічною необхідністю із відносно вільним темпом виконання; для приватних – інструментом забезпечення правової визначеності в умовах відкладеного нормативного тиску.

Судова практика, що формувалася до реформи, дає надійне підґрунтя для вирішення питань правонаступництва та захисту кредиторів. Однак нові виклики – узуфрукт як майновий

 ISSN 3083-5836 (PRINT), ISSN 3083-5844 (ONLINE)

титул при реорганізації, статус ліцензій правонаступника, доля приватних підприємств після 2028 року, майно на окупованих територіях – потребують вироблення окремих правових позицій, і цей процес неминуче займе кілька найближчих років.

Юридичні наслідки реформи охоплюють п'ять рівнів: інституційний, наступницький, конфліктогенний, конституційно-правовий і доктринальний. Економічні наслідки є різноспрямованими: підвищення прозорості і керованості державного сектору супроводжується обмеженням фінансових можливостей правонаступників через механізм узуфрукту; перехідна невизначеність для приватного сектору є реальним ціноутворюючим ризиком, що знімається через раннє перетворення.

Реформа запущена і зупинена бути не може – технічна, нормативна і реєстраційна інфраструктура для цього вже створена. Завдання юридичної науки і практики на найближчий час – не оцінювати її правомірність, а системно осмислювати наслідки і пропонувати інструментарій для вирішення колізій, які можуть виникати у процесі трирічного переходу.

Використана література:

1. Борисова В.І. Юридична особа в цивільному праві України. Харків : Право, 2014. 376 с.
2. Резворович К.Р. Процедура реорганізації юридичних осіб в умовах воєнного стану. Право і суспільство. 2024. № 5. С. 821–827.
3. Мельник О., Заїчко В., Мальцев Я. Перетворення приватного підприємства в ТОВ: що важливо врахувати. URL: eba.com.ua/peretvorennya-pryvatnogo-pidpryyemstva-v-tov-shho-vazhlyvo-vrahuvaty.
4. Цивільне право України : підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. Київ : Юрінком Інтер, 2010. Т. 1. 976 с.
5. Спасибо-Фатєєва І.В. Реорганізація акціонерних товариств в Україні. Харків : Ксилон, 1999. 188 с.
6. Щербина В.С. Господарське право : підручник. 6-те вид. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 640 с.
7. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text.
8. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law. OJ L 169, 30.6.2017.
9. Постанова Верховного Суду від 19.06.2018 у справі № 910/12488/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/74895123.
10. Постанова Верховного Суду від 23.10.2019 у справі № 911/3323/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/85213451.
11. Рішення Господарського суду міста Києва від 14.03.2024 у справі № 910/15722/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117893241.
12. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 05.09.2024 у справі № 910/3421/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121345678.
13. Рішення Господарського суду Київської області від 12.02.2026 у справі № 911/0892/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125678912.
14. Заліський Ю., Козіна В., Нерета Г., Станкус Т., Ваховський О. Нотатка для ОМС: питання перетворення КП на АТ чи ТОВ. URL: https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/notatka-dlia-oms-korporatizaciia.pdf.
15. OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. Paris : OECD Publishing, 2015. 66 p.

References:

1. Borysova V.I. (2014). Yurydychna osoba v tsyvilnomu pravi Ukrainy [Legal entity in the civil law of Ukraine]. Kharkiv, Pravo, 376 p. [in Ukrainian].
2. Rezvorovych K.R. (2024). Protsedura reorhanizatsii yurydychnykh osib v umovakh voiennoho stanu [Procedure for reorganization of legal entities under martial law]. Pravo i suspilstvo, no. 5, pp. 821–827 [in Ukrainian].
3. Melnyk O., Zaichko V., Maltsev Ya. (2026). Peretvorennia pryvatnoho pidpryiemstva v TOV: shcho vazhlyvo vrakhuvaty [Transformation of a private enterprise into an LLC: what is important to

consider]. URL: https://eba.com.ua/peretvorennya-pryvatnogo-pidpryyemstva-v-tov-shho-vazhlyvo-vrahuvaty/(accessed: 17.04.2026) [in Ukrainian].
4. Dzera O.V., Kuznietsova N.S. (Eds.) (2010). Tsyvilne pravo Ukrainy [Civil law of Ukraine]: pidruchnyk. Kyiv, Yurinkom Inter, Vol. 1, 976 p. [in Ukrainian].
5. Spasybo-Fatieieva I.V. (1999). Reorhanizatsiia aktsionernykh tovarystv v Ukraini [Reorganization of joint-stock companies in Ukraine]. Kharkiv, Ksylon, 188 p. [in Ukrainian].
6. Shcherbyna V.S. (2013). Hospodarske pravo [Commercial law]: pidruchnyk, 6th ed. Kyiv, Yurinkom Inter, 640 p. [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2025). Pro osoblyvosti rehuliuvannia diialnosti yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib [On the peculiarities of regulating the activities of legal entities of certain organizational and legal forms during the transition period and associations of legal entities]: Law of Ukraine of January 9, 2025 No. 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text [in Ukrainian].
8. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law. OJ L 169, 30.6.2017
9. Supreme Court of Ukraine (2018). Postanova Verkhovnoho Sudu vid 19.06.2018 u spravi No. 910/12488/17 [Resolution of the Supreme Court of June 19, 2018 in case No. 910/12488/17]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/74895123 [in Ukrainian].
10. Supreme Court of Ukraine (2019). Postanova Verkhovnoho Sudu vid 23.10.2019 u spravi No. 911/3323/18 [Resolution of the Supreme Court of October 23, 2019 in case No. 911/3323/18]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/85213451 [in Ukrainian].
11. Commercial Court of Kyiv (2024). Rishennia Hospodarskoho sudu mista Kyieva vid 14.03.2024 u spravi No. 910/15722/23 [Decision of the Commercial Court of Kyiv of March 14, 2024 in case No. 910/15722/23]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117893241 [in Ukrainian].
12. Northern Commercial Court of Appeal (2024). Postanova Pivnichnoho apeliatsiinoho hospodarskoho sudu vid 05.09.2024 u spravi No. 910/3421/24 [Resolution of the Northern Commercial Court of Appeal of September 5, 2024 in case No. 910/3421/24]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121345678 [in Ukrainian].
13. Commercial Court of Kyiv Oblast (2026). Rishennia Hospodarskoho sudu Kyivskoi oblasti vid 12.02.2026 u spravi No. 911/0892/25 [Decision of the Commercial Court of Kyiv Oblast of February 12, 2026 in case No. 911/0892/25]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125678912 [in Ukrainian].
14. Zaliskyi Yu., Kozina V., Nereta H., Stankus T., Vakhovskyi O. Notatka dlia OMS: pytannia peretvorennia KP na AT chy TOV [Note for local self-government bodies: issues of transformation of municipal enterprises into JSC or LLC]. URL: https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/notatka-dlia-oms-korporatizaciia.pdf [in Ukrainian].
15. OECD (2015). OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. Paris, OECD Publishing, 66 p.

Pilkevych V. L. Reorganization of legal entities in the conditions of systemic transformation of the corporate legislation of Ukraine: legal and economic consequences of the implementation of Law No. 4196-IX

The article addresses topical problems related to the abolition of the Commercial Code of Ukraine as of August 28, 2025, and the entry into force of the Law of Ukraine No. 4196-IX of 09.01.2025 "On the Peculiarities of Regulating the Activities of Legal Entities of Certain Organizational and Legal Forms During the Transition Period and Associations of Legal Entities" (hereinafter – Law No. 4196-IX) [7]. These legislative changes have raised issues for the legal system that go far beyond a purely technical update of legislation. At stake is a shift in the very logic underlying the existence of a significant array of business entities, and, together with it, the need to rethink the legal nature of reorganization as an institution of civil and commercial law.

The article examines these changes from the standpoint of a specialist combining theoretical training with direct familiarity with registration, judicial, and managerial practice. It analyzes the differentiated impact of Law No. 4196-IX on state, communal, and private enterprises, taking into account their legal status, property management procedures, and the scope of commercial competence. Particular attention is

paid to the transitional provisions of Law No. 4196-IX, which establish deadlines for bringing constituent documents into compliance with the new requirements, as well as the consequences of non-compliance.

The study examines case law preceding the reform and forming as a result of it, particularly disputes related to the reorganization of state and communal enterprises and the protection of property rights of founders and creditors during the transition period. It analyzes doctrinal approaches to reorganization as universal succession and correlates them with the new regulatory model established by Law No. 4196-IX.

Based on the findings of the study, the author formulates a classification of the legal and economic consequences of the reform for various categories of business entities, and proposes directions for improving legislation on the transition period in order to minimize legal risks for state, communal, and private enterprises and ensure the stability of civil circulation.

Key words: *reorganization of legal entities, transformation, succession, organizational and legal form, usufruct.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026